

IX. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia „Tudományoktól a döntéshozatalig”

HOGYAN TOVÁBB, AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS?

Podmaniczky László,
Marticsek József, Molnár Dániel, Mozsgai Katalin,
Skutai Julianna, Tóth Péter
Szent István Egyetem

Szegedi Tudományegyetem, József Attila Tanulmányi és Információs Központ
Szeged, 2014. november 20-23.

Előzmények: kérdőíves felmérés az AKG-ról

Miért lépett az agrár-környezetgazdálkodási programba?	Összesen	Arányok
Egyéb	16	1%
Mert a gazdálkodáshoz szükséges támogatást biztosít	1510	50%
Mert a támogatás miatt hajlandó vagyok eddig nem alkalmazott gazdálkodási korlátozásokat bevezetni a területemen	371	12%
Mert eddig is a célprogram(ok)nak megfelelő környezetkímélő gazdálkodást folytattam, csak eddig nem kaptam érte támogatást	556	18%
Mert egyetértetek a program céljaival	570	19%
Összesen	3023	100%

Forrás: UMVP Középidéjű Értékelése, 2010

Az agrár-környezetvédelmi kifizetések tapasztalatai, főbb problémák

- Sokan úgy tekintenek az AKG-ra, mintha **„csak” támogatás** lenne, nem pedig valós környezeti (ökoszisztéma) szolgáltatásokért kapott kifizetés.
- A **célprogramok összetétele merev**, nem kellően differenciáltak a támogatottak területi/környezeti adottságai alapján, ezért sok esetben az előírások betartása önmagában nem biztosítja az elvárt környezeti hatást.
- A gazdálkodók legtöbbször csak a célprogramokkal találkoznak és **nem szembesülnek azok előírásaival**, ezért a végrehajtás nehézségeit nem minden esetben mérik fel.
- A **vízek jó környezeti állapotának elérése** érdekében vállalt VKI-s kötelezettségek teljesítését a korábbiakhoz képest markánsabban kell segítenie az AKG-nak.

Az agrár-környezetgazdálkodási rendszer javasolt változásai

1. A **választható előírások bevezetésével** a jelenlegi célprogramos szerkezet módosítását javasoljuk annak érdekében, hogy a rendszer jobban alkalmazkodjon a gazdálkodók adottságaihoz
2. Célunk, hogy a gazdálkodók – legalább részben – adottságaik alapján tudják összeállítani **saját célprogramjaikat**.
3. A támogatási összeget – mint a jelenlegi rendszerben is – előírásonként kell kiszámítani, az adott területre felvehető **összes kifizetési összeg a felvett előírások számától függ**.

A rendszer alapját a területhasználat adja

1. Szántó
2. Gyep
3. Ültetvény
4. Nádas
5. MTÉ szántó
 - a) Tűzokvédelmi területek
 - b) Kék vércse-védelmi területek
 - c) Alföldi madárvédelemi területek
 - d) Hegy- és dombvidéki madárvédelem területek
6. MTÉ gyep
 - a. Tűzokvédelmi területek
 - b. Alföldi madárvédelemi területek
 - c. Hegy- és dombvidéki madárvédelem területek
 - d. Nappali lepke-védelmi területek

A rendszer alapját a területhasználat adja

7. Vízvédelmi célú szántóterületek:

- a) Erózió-érzékeny szántó
- b) Belvíz-érzékeny szántó
- c) Aszály-érzékeny szántó

8. Vízvédelmi célú gyepterületek:

- a) Erózió-érzékeny gyepterület
- b) Belvíz-érzékeny gyepterület
- c) Aszály-érzékeny gyepterület

Differenciált előírás rendszer

- **Belépési követelmények** (baseline előírások): a kölcsönös megfelelés (JFGK + HMKA) előírásainak betartása (B-1) és minimumkövetelmények (B-2) – ezekért nem jár kifizetés
- **Alap követelmények:** olyan előírások, melyeket mindenképpen teljesíteni kell, de ezekért – nem előírásonként, hanem az összes előírásra vonatkozóan, egy összegben – már jár kifizetés.
- **Választható előírások:** különböző környezeti kihívásokat (vetésszerkezeti elvárások, talaj- és vízvédelem, biodiverzitás megőrzése, stb.) kezelő előírások, melyekből a támogatásra jogosultak szabadon választanak – tematikus csoportonként 1 előírást kell (lehet) választani – a kifizetési összeg előírásonként lesz meghatározva
 - a) HV: horizontálisan (mindenhol) választható előírások
 - b) ZV: zonálisan (csak bizonyos területi kategóriáknál) választható előírások

Példa: szántó AKG

Belépési követelmények :

1. 12%-nál nagyobb lejtésű területen dohány, cukorrépa, takarmányrépa, burgonya, csicsóka termesztése tilos
2. az erózióérzékeny területeken dohány, cukorrépa, takarmányrépa, burgonya, csicsóka termesztése tilos
3. szűkített talajvizsgálat
4. tápanyagutánpótlás (N hatóanyag < 170 kg/ha/év)
5. növényvédelmi előrejelzés
6. növényvédőszer - környezetkímélő
7. vetésváltás szabályainak betartása

Alap követelmények:

1. tápanyaggazdálkodási terv
2. tilos hígtrágya, szennyvíz, szennyvíziszap, szennyvíziszapot tartalmazó komposzt felhasználás
3. 12 % lejtőszög felett: talajtakaró növény alkalmazása vagy tarló meghagyása

Példa: szántó AKG

Választható előírások:

Sorsz.	Előírás	AEC-kat.	Körny. hatás
1.	bővített talajvizsgálat talajtani szakrétő bevonásával	2	1
2.	teljeskörű talajvizsgálat talajtani szakértő bevonásával	2	1
3.	zöldtrágya termesztés vagy istállótrágya kijuttatás (1x/5 év)	2	2
4.	tavaszi vetésű növények esetén téli, illetve tavaszi talajtakarás biztosítása takarónövényekkel vagy tarló fennhagyással legalább február 28-ig	3	2
5.	madárbarát kaszálás (vadriasztólánc is)	3	2
6.	egybeművelhető táblaméret (ha): 5	3	3
7.	pillangós szálas takarmánynövények esetén kaszálatlan terület: 5-10% tábla szélénél	6	3
8.	tartós zöldugár/füves mezsgye fenntartása kötelező - 3 m	6	2
9.	tartós zöldugár/füves mezsgye fenntartása kötelező - 6 m	6	3
10.	őb+kuk+nf<50 %pillangós>15%zöldugár>5%	8	3
11.	kapás<20%	8	2
12.	őszi vetésű v. évelő>60% tavaszi vetésű<40% bizonyos növ>20%	8	2

Agrár-környezeti és klíma kategóriák (AEC)

Kód	Kategória megnevezése
1	Integrált gazdálkodás
2	Ásványi eredetű trágyák/növényvédőszerek hatékonyabb kezelése, használatuk csökkentése
3	Talajtakarás, talajművelési technikák, megóvó talajművelés, természetvédő mezőgazdálkodás
4	Az öntözött területek és/vagy az öntözés mértékének csökkentése, öntözési technológiák
5	Lecsapolások visszaszorítása, lápok kezelése
6	Ökológiai tájelemek létesítése és fenntartása (pl. táblaszegélyek, pufferzónák, virágzó sávok, sövények, fák)
7	MTÉ szántó- és gyepterületek fenntartása (pl. kasálási technikák, kézi élőmunka, tarló fennhagyása szántóföldeken), extenzív legeltetési gyakorlat bevezetése, szántóföldek gyepterületté alakítása
8	Terményszerkezet diverzifikációja, vetésforgó
9	Takarmányozási rendszerek, trágyakezelés
10	Genetikai erőforrások megőrzésének támogatása a mezőgazdaságban
11	Egyebek

A kiválasztás kritériumai

- A választott **előírások környezeti értéke**, az adható pontok 40 %-ában
- A bevont **terület környezeti meghatározottsága**, az adható pontok 30 %-ában
- **Szaktanácsadói javaslat** alapján tett vállalás, az adható pontok 10 %-ában
- A támogatást igénylő **egyéb tulajdonságai** (korábbi AKG résztvevő, fiatal gazda, stb.), az adható pontok 20 %-ában

A javasolt rendszer előnyei

- A javasolt kifizetési rendszertől a szankcionált mezőgazdasági termelők arányának csökkenését és a **környezettudatosság növekedését várjuk.**
- Az **előírások választhatósága** miatt a gazdaságok adottságaihoz jobban igazodó előírássorok (gazdaság-szintű célprogramok)
- A környezeti kihívások **hatékonyabb kezelése**: a korlátozott pénzügyi keretek a rendszert szükségszerűen a magasabb szintű környezeti vállalások támogatása felé orientálják, kiszűrve a csekély környezeti teljesítéseket (ún. broad and shallow measures). Ennek feltétele természetesen az, hogy a kiválasztási kritériumokban szerepet kapjon a környezeti teljesítések értékelése.
- A jelentősebb környezeti **problémákkal rendelkező területekre** fókuszálja a támogatásokat.

Kis agrárpolitikai kitekintés: piaci támogatásokról a közjavak támogatása felé

- 1) 1960-1990: piaci támogatások a **mennyiségek** (tonna) alapján
- 2) 1990-2013: a mennyiségek leválasztása („decoupling”) – támogatások a **területek** (hektár) alapján
- 3) 2014 - ?: a támogatások „célbajuttatása” - az előállított **közjavak** alapján

Közpénzeket csak közjavakért!

A Közös Agrárpolitika “ új” iránya

Forrás: Brian Fuller et al.: ‘Greening’ the CAP

A környezeti problémák kezelési módjai a KAP-ban

I. pilléres (közvetlen) kifizetésekhez kapcsolatosan:

- **JFGK** (Jogszabályban foglalt gazdálkodói követelmények)
- **HMKÁ** (Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot)
- **“zöld komponens”** – új elem!

II. pilléres (vidékfejlesztési) kifizetésekhez kapcsolatosan:

- **Kompensációk** kötelezettségek betartása miatt (Natura, VKI)
- **Önkéntes** vállalások és kifizetések :
 1. **Előírások teljesítése** alapján: agrár-környezetgazdálkodási programok tevékenység orientált (management-based) programok
 2. **“zöld-pont” teljesítések** alapján: pl. az AGARIDIAG rendszer alapján eredmény orientált (result-based) programok

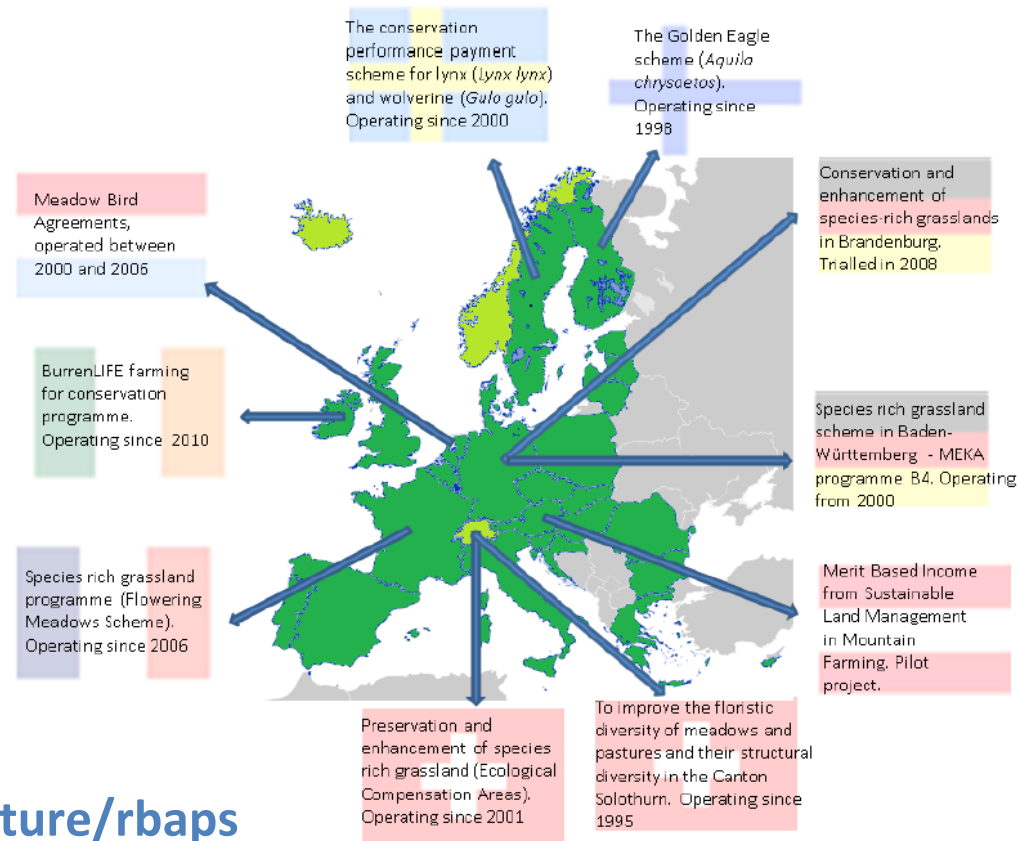
Mi az, hogy eredmény orientált (result-based) program?

A környezetre gyakorolt hatást mérjük, nem pedig azt, amit a gazdálkodó ennek érdekében tett.

- payments for ecosystem services
- outcome focussed schemes
- payment by results

Konferencia Brüsszelben:
Results-based Agri-environment
Schemes: payments for biodiversity
achievements in agriculture (2014.
szeptember 23 – 24.)

<http://ec.europa.eu/environment/nature/rbaps>

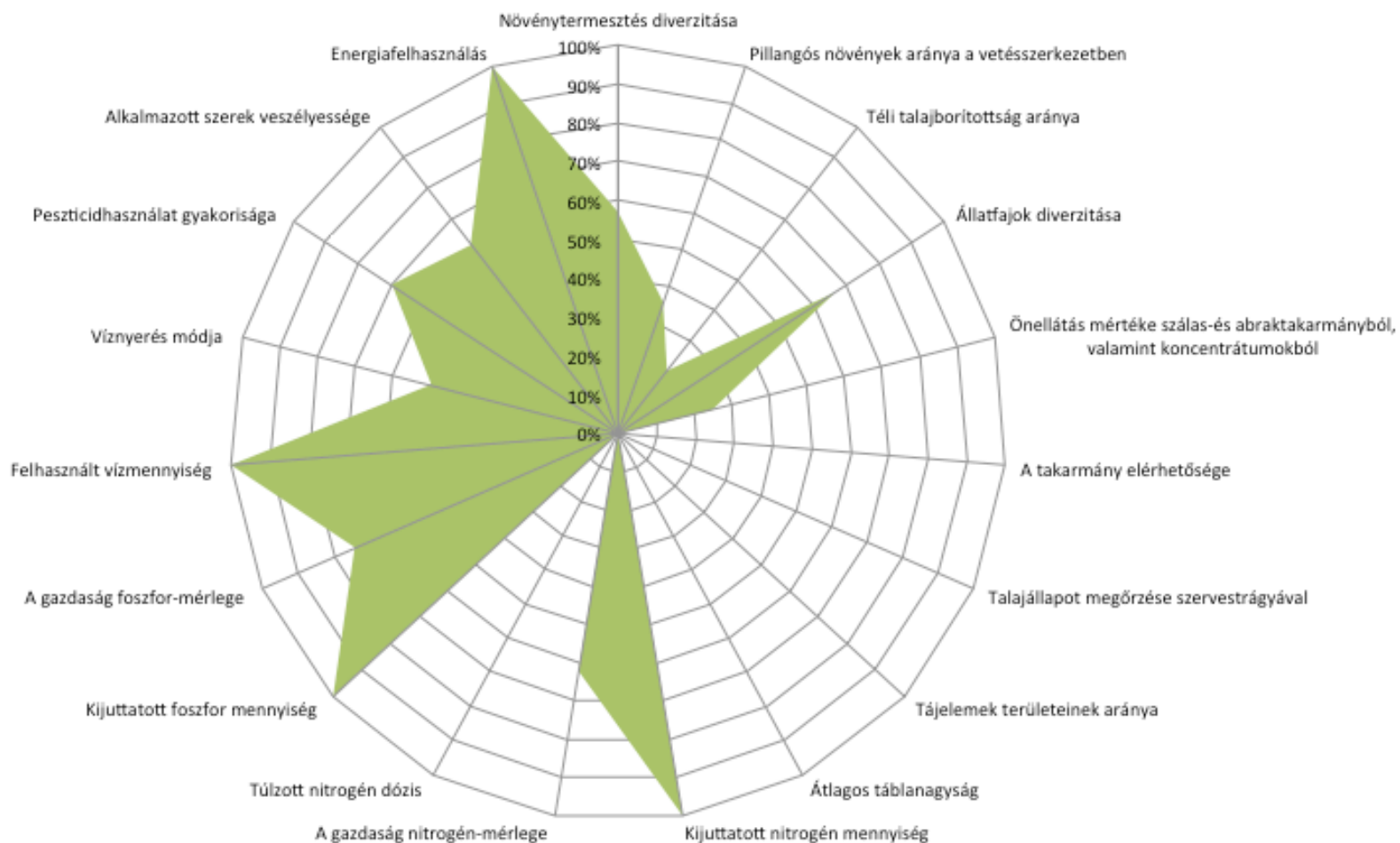

A „zöld-pont” alapú kifizetési rendszer működése

1. A gazdaságok **környezeti teljesítményének értékelése** művelési áganként meghatározott **indikátorokkal** történik
2. A rendszerben való részvétel **önbevallásos adatszolgáltatásra** épül
3. **Nincsenek** előre definiált **előírások**
4. Szankciók helyett a **teljesítményarányos kompenzáció** a motiváló tényező
5. A rendszer olyan **gazdálkodási formát ösztönöz**, melyben jellemző
 - a sokszínűség, a fajgazdagság;
 - a kemikáliák, mesterséges inputok minimalizálása;
 - a hagyományos, extenzív gazdálkodási gyakorlat

A „zöld-pont” értékelés eredményei

A vizsgált gazdaság eredményei

**ÚTMUTATÓ AZ AGRÁR-
KÖRNYEZETI ÉRTÉKELO
„ZÖLD-PONT” RENDSZEREK
HASZNÁLATÁHOZ**

MNVH-NAKVI kiadvány

- 60 oldal
- 5000 pld
- Megjelenés: 2014. június

Köszönöm a figyelmet !

